

фахівців: методологія, теорія, досвід, проблеми // Зб. наук. пр. – Випуск 48 / ред. – Київ-Вінниця: ФОП Тарнашинський О.В., 2017. С. 8-11

3. Шахрай В. М. Організація театральної-ігрової діяльності школярів як засобу їх соціального розвитку в процесі навчання / В. М. Шахрай // Рідна школа. – 2012. № 1. С. 33–38.

4. Швець І. Б. Театральне мистецтво у вимірах педагогіки / І. Б. Швець // Наукові записки [Центральноукраїнського державного педагогічного університету імені Володимира Винниченка]. Серія : Педагогічні науки. - 2018. - Вип. 163. - С. 62-65.

ЗНАЧЕННЯ МУЗИЧНО-ЕСТЕТИЧНОГО ВИХОВАННЯ У ФОРМУВАННІ ДУХОВНОГО СВІТУ ШКОЛЯРІВ

Слободянюк П.П., здобувач ступеня вищої освіти «бакалавр»
Науковий керівник: Сідорова І.С., кандидат педагогічних наук, доцент
Вінницький державний педагогічний університет імені Михайла Коцюбинського

*Пізнання світу почути неможливо без розуміння й
переживання музики, без глибокої потреби слухати музику й
діставати насолоду від неї. Без музики важко переконати
людину, яка вступає в світ, у тому, що людина прекрасна, а
це переконання по суті є основою емоційної, естетичної,
моральної культури.*

В. Сухомлинський

Формування духовного світу школярів – актуальне питання сьогодення. Одним із завдань навчального процесу, у контексті нашого дослідження, є його виховна функція, яка має реалізуватися через зміст та методи навчання. Важливу роль у вирішенні цих завдань належить музичному мистецтву. У зв'язку з цим перед музичною педагогікою постає багато проблем, серед яких однією з найактуальніших є проблема формування музично-естетичного виховання учнів. Її наукова розробка природно впливає з тих вимог, які ставляться перед школою, і безпосередньо впливає на теорію і практику музичної освіти. «Українська вітчизняна система музичної освіти ґрунтується на засадах гуманізації й демократизації та актуалізує соціальне замовлення на

вчителів музичного мистецтва з високим рівнем фахових компетентностей, здатних втілювати в життя пріоритети моральності, гуманістичного світосприйняття, національної культури» [1, с. 50].

Вивчення процесу становлення та розвитку музично-естетичного виховання в Україні було предметом наукових праць багатьох дослідників. Ця проблема розроблялася Д. Ахшарумовим, А. Вахнянином, С. Людкевичем, В. Матюком, С. Миропольським, П. Сокальським, Д. Джолою, Д. Кабалевським, Н. Киященком, Б. Ліхачовим, А. Макаренком, Б. Неменським, В. Сухомлинським, М. Таборідзе, В. Шацькою, А. Щербо та ін. Саме вони, усвідомлюючи важливість музичного мистецтва у вихованні підростаючого покоління, зробили вагомий внесок у розвиток теорії музичного виховання, яка ґрунтувалася на результатах глибокого вивчення історико-культурних надбань нашого народу, що забезпечувало виховання дітей та молоді на національному ґрунті.

«Формування духовності особистості – це процес виховання людини. ...Виховання має пронизуватися високою духовністю, людяністю, гуманістичною і творчою спрямованістю навчально-виховного процесу, доброзичливістю і чуйністю в ставленні до вихованців» [5, с. 70]. Вважаємо, що особливе місце у формуванні духовного світу людини займає музично-естетичне виховання.

Всебічність музично-естетичного виховання виступає як один з ефективних шляхів морального збагачення, формування особистості дитини, активізації його розумової діяльності, підвищення життєвого тону. Вплив музики об'єднує дітей в єдиному переживанні, стає засобом спілкування між дітьми.

Разом з тим, музичне виховання – одна з складових естетичного виховання, що відіграє особливу роль у всебічному розвитку особистості, унікальний засіб формування єдності емоційної й інтелектуальної сфер особистості, і на цій основі – світоглядних уявлень і ціннісних орієнтацій. Завдяки специфічній інтонаційно-процесуальній природі музики, як засобу естетичного впливу, музичне виховання позначається не тільки на художній сфері, а й на загальному духовному розвитку особистості, розкриваючи в процесі активних занять

музикою такі здібності, як образна уява, пам'ять, творче мислення, фантазія тощо.

Дитина, спілкуючись з музикою, розвивається всебічно, вдосконалюється фізичний вигляд дитини, встановлюються гармонійні зв'язки. У процесі співу розвивається не тільки музичний слух, але і співочий голос, а, отже, і голосовий апарат, зміцнюються голосові зв'язки, покращується мова дитини. Музично-ритмічні рухи спонукають до правильної постави, координації рухів, їх гнучкості й пластичності.

На думку Д. Джоли та А. Щербо, естетичне виховання передбачає наявність сформованих знань, розвинених естетичних почуттів, естетичного сприймання та переживання, оцінних здібностей та художньо-творчої діяльності в аспекті естетичного, яка є підсумковим, інтерактивним виявом особистісного естетичного ставлення [2].

Великий практичний досвід в цій справі належить А. Макаренко і С. Шацькому. В організованих ними виховних установах учні брали широку участь в підготовці самодіяльних спектаклів, творчих драматичних імпровізацій. Вихованці часто слухали художні твори і музику, відвідували і обговорювали театральні постановки і кінофільми, працювали в гуртках і студіях, проявляли себе в різних видах літературної творчості. Все це служило дієвим стимулом розвитку кращих рис і якостей особистості [9].

Цією проблемою протягом довгого часу плідно займався видатний композитор, музичний діяч і педагог Д. Кабалевський, він розробив нові принципи, методи та прийоми, які допомогли б захопити, зацікавити молодь музикою, приблизити до них це прекрасне мистецтво, в якому криються невичерпні можливості духовного збагачення людини. Дмитро Борисович висунув і подав на обговорення нові сміливі ідеї, здійснення яких повинно сприяти естетичному вихованню широких мас людей [3].

Відомий педагог В. Сухомлинський наголошуючи на ролі музичного виховання, вважав це не стільки вихованням музиканта, скільки вихованням людини. Саме тому, підтримуючи прогресивні ідеї музичної педагогіки, він

підкреслював унікальну роль музичного виховання, що естетично забарвлює все духовне життя особистості [4].

За словами дослідників з США, цілюща сила музики потрібна для нормалізації артеріального тиску, допомагає активувати діяльність мозку і зміцнює імунну систему. Ритмічна й енергійна музика в стилі маршу тонізує багато м'язів, що вкрай корисно для фізичного розвитку дітей. Тому багато хто робить зарядку під бравурну музику. Для деяких дітей музика є засобом фокусування. Вона робить дітей цілеспрямованими, допомагає зосередити мислення на певній темі, одночасно знімає стрес і втому. Якщо ваша дитина засинає і прокидається з музикою, він буде набагато більш щасливим і здоровим [8].

Музика і різні види музичної діяльності мають специфічні можливості дії на формування особистих якостей людини. Специфічність сприймання музики полягає в тому, що вона сприймається емоційно, та завдяки цьому має величезне значення в розвитку почуттів дитини.

У музичному вихованні дітей виділяють наступні види музичної діяльності:

- слухання музики (сприйняття);
- дитяче музичне виконання (спів, музично-ритмічні рухи, гра на музичних інструментах);
- музично-пізнавальна діяльність (засвоєння початкових елементів музичної грамоти);
- виконавська творчість.

Кожен вид музичної діяльності, маючи свої особливості, передбачає оволодіння дітьми тими способами діяльності, без яких вона не може бути здійснена. Різні види музичної діяльності мають особливий, специфічний вплив на музичний розвиток учнів. Тому, так важливо використовувати усі види музичної діяльності у комплексі, чергуючи їх відповідно до обраної мети. Крім того, кожен вид діяльності може слугувати засобом розвитку будь-якої із музичних здібностей.

Вокально-хорова робота, як найпоширеніший вид музичної діяльності

формує культуру мислення, інтуїтивне сприйняття дійсності, сприяє залученню до духовних цінностей вихованців [8].

Низка дослідників визначає шляхи естетичного виховання учнів засобами синтезу мистецтв (зокрема театру, музики, співу і танцю). Вони пропонують модель формування естетичної культури учнів засобами шкільного музичного лялькового театру, «який є однією з найефективніших форм художньої діяльності..., що сприяє творчому пошуку особистості в різних мистецьких сферах» [6, С.154-160].

Отже, результати аналізу наукової літератури, уможливлюють висновок, що музично-естетичне виховання – це цілеспрямований процес формування знань, умінь і навичок з предметів художньо-естетичного циклу, оволодіння різними видами музичної діяльності на основі взаємодії мистецтв, що забезпечує повноцінне відображення навколишньої дійсності, створює основу цілісності світосприймання учнів, їх гармонійний розвиток та виховання.

Список використаних джерел:

1. Василевська-Скупа Л.П., Кравцова Н.Є., Швець І.Б. Міждисциплінарна інтеграція як важливий чинник професійної підготовки майбутнього вчителя музичного мистецтва. *Науковий часопис НПУ імені М.П.Драгоманова*. Серія 14. Теорія і методика мистецької освіти. 2023. Вип. 29, С. 50-57. DOI: <https://sj.udu.edu.ua/index.php/tmae/issue/view/63/30>
2. Джола Д.М. Теорія і методика естетичного виховання школярів. Київ: 1998. 390 с.
3. Красильникова М. Ідеї Д.Б. Кабалевського в світлі оновлення змісту музичної освіти. *Мистецтво в школі*. 1997. № 3. 192 с.
4. Рудницька О.П. Педагогіка: загальна та мистецька: Київ: ТОВ Інтерпроф, 2002. 270 с.
5. Сідорова І.С. Формування духовності студентів музично-педагогічних університетів засобами хорового мистецтва. Збірник наукових праць: *Педагогічні науки*. Том 2, № 75. 2017. С.70-74. <https://ps.journal.kspu.edu.ua/index.php/ps/issue/view/18>
6. Onofrichuk L.M., Sidorova I.S. Conceptual approaches to the formation of the basics of students' aesthetic culture. *Development and modernization of social sciences: experience of Poland and prospects of Ukraine: Collective monograph*. Lublin: Izdevnieciba "Baltija Publishing". 2018. P.154-170. <https://ir.duan.edu.ua/server/api/core/bitstreams/bfc51b39-c434-4039-a7f4-4c8ea99168ca/content#page=158>
7. Liudmyla Vasylevska-Skupa, Tetiana Belinska, Kateryna Kushnir, Iryna Sidorova, Lidiia Ostapchuk. Science-Modern Formation of mastery of artistic and pedagogical communication of future teachers of music in the process of vocal and choral activities. *Moderní věda*. Praha. Česká republika, Nemoros. 2022. № 1. P. 72-82. https://drive.google.com/file/d/17iV0ktkhZ_olMAWgveL_dtpnSqPZGu4Z/view

8. [Електронний ресурс]: Режим доступу: https://dnz_76.dnepredu.com/uk/site/music-instructor.html
9. [Електронний ресурс]: Режим доступу: <https://vseosvita.ua/library/embed/0029zm-5c9e.rtf.html>

ПЕДАГОГІЧНЕ ЗНАЧЕННЯ ТВОРЧОСТІ К.Г. СТЕЦЕНКА У ФОРМУВАННІ МУЗИЧНОЇ КУЛЬТУРИ ШКОЛЯРІВ

*Кравцова Н.Є., кандидат педагогічних наук, доцент
Кухар Д.А., здобувач ступеня вищої освіти «бакалавр»*

Вінницький державний педагогічний університет імені Михайла Коцюбинського

Українська мистецька освіта послідовно проходить шлях інтеграції в європейський освітній простір [2]. Вітчизняна музично-освітня система має багаті, але ще недостатньо вивчені традиції й набутки, до яких належить, зокрема, музично-педагогічна діяльність композитора і педагога Кирила Григоровича Стеценка, ставлення якого до народно-пісенної творчості дає реальну можливість оцінювати художні якості народної музики, а також сприяє творчому розумінню симфонічної, оперної, камерної музики.

У творчому доробку для дітей К.Г. Стеценко дотримувався своїх естетико-педагогічних принципів. Тому цілком закономірно, що основою дидактичного матеріалу, особливо на початковому етапі навчання, вчитель обирав кращі зразки різних видів народної творчості.

Складаючи «Шкільний співаник» і маючи на меті видати його як «Додаток до «Початкового курсу навчання дітей нотного співу», він його першу частину починає цікавим розділом «Вірші до гуртового читання в один тон», де представлені вірші-заклички, що дійшли до нас із сивої давнини, перетворившись на дитячі ігри («Вийди, вийди сонечко», «Іди, іди дощику»), вірші-лічилки («У нашого Омелечка», «Аз, буки, бурячки»), вірші-загадки і оригінальні вірші тогочасних поетів. Цього ж принципу автор дотримується і при доборі пісенного